

# Ollerup højskolerne



*Musikefterskolen, den tidligere håndværksskole (tv), og højskolehjemmet, i dag plejehjem (th).*



*Den Fri Lærerskoles bygningsmasse spænder vidt - fra den lille pavillon, "møllen", og den klassicistiske hovedbygning (tv) til kollegiehuse i typehusstil (th).*



*Kig ind over friluftsbad, den nedgravede svømmehal og hovedbygningens bagside (tv). Der er selvfølgelig udspringstårn ved friluftsbadet (th).*

## NATURGRUNDLAG OG LANDSKAB

Området ligger i et dramatisk landskab i Hvidkilde Tunneldal, midt mellem Hvidkilde Sø mod sydøst og Syltemade Ådal og Nielstrup Sø mod nord. Det giver mange smukke landskabsudsigter, blandt andet fra Musikefterskolen og fra Svendborgvej. Ikke desto mindre er det karakteristisk, særligt ved Gymnastikhøjskolen, men også ved den tidligere håndværkerskole, at udsigten fra terræn begrænses af hække og jordvolde. Mest iøjnefaldende på stadionet nord for Svendborgvej, som afskærmes af høje, tætte hække. Gymnastikhøjskolens anlæg er i det hele taget præget af en gennemgribende og bevidst landskabsbearbejdning - fra det fine terrasserede stadion mod nord, til idrætspladsen mod syd, omgivet af høje volde, der samtidig fungerer som publikumssiddepladser.



*Landskabsudsigt, delvist afskærmet af hække, fra Håndværkerskolen (tv), og fra Svendborgvej ved Gymnastikhøjskolen, hen over stadion (th).*

Også Håndværkerskolens haveanlæg er symmetrisk opbygget, med to solide stendiger adskilt af et bassin (i dag tørlagt og græsklædt) med halvcirkelformet afslutning.



*Landskabet bag ved stadion ned mod Syltemade Ådal (tv). Idrætspladsen set fra toppen af voldanlægget med publikumspladser (th).*

## KULTURHISTORIE

Ollerup Folkehøjskole blev etableret i 1882 i Himmerigsgården (nu nedrevet) på Bakkevej 1 i Ollerup. Højskolen havde tidligere ligget i Vester Skerninge under navnet Vester Skerninge Folkehøjskole, hvor den blev etableret i 1868. Pga. manglende lokal opbakning til højskolen i Vester Skerninge blev den flyttet til Ollerup, og da det ikke lykkedes at sælge bygningerne i Vester Skerninge, lod man dem nedbryde og genbrugte materialerne til opførelsen af den ny Ollerup Folkehøjskole i Himmerigsgården.

I 1891 købte bygmester Daniel Rasmussen en parcel af Himmerigsgårdens grund og oprettede der den første håndværkerskole i Ollerup (Svendborgvej 13A). Det var kun i vintermånederne, der blev drevet håndværkerskole. Om sommeren påtog Daniel Rasmussen sig forskelligt arkitektarbejde. Et af hans første arbejder blev den nye folkehøjskolebygning fra 1894 beliggende på en udstykket parcel fra Himmerigsgården (Svendborgvej 15).

Daniel Rasmussen blev nærmest fast arkitekt på Folkehøjskolen og stod i de følgende år bag: Tilbygningen til den daværende mølle i 1901 med elevværelser til højskolen og undervisningslokaler til højskolelærernes børn, Borgen fra 1906 også med elevværelser, skolestue og lejligheder, højskolens foredragssal fra 1913, samt i 1914/15 villaen til den pensionerede højskoleforstander, J.P. Kristensen-Randers (Svendborg vej 9). Villaen blev senere opkøbt af Gymnastikhøjskolen, som anvendte den til højskolehjem.

I 1914 købte Niels Bukh og hans svoger Lars Bækhøj Ollerup Folkehøjskole. Begge mænd havde ophold på Vallekilde Højskole i bagagen. Lars Bækhøj blev forstander på Ollerup Folkehøjskole, mens Niels Bukh oprettede en delingsførerskole i Borgen, hvor unge mænd og kvinder blev uddannet til ledere indenfor gymnastik, skydning, boldspil osv. Borgen viste sig hurtigt at være for lille, og i 1920, hvor Bukh allerede var blevet kendt som en stor gymnastikpædagog, stod Gymnastikhøjskolen færdig. Arkitekten bag det store bygningsværk var Ejnar Mindedal, søn af Daniel Rasmussen, Folkehøjskolens tidligere "husarkitekt" og forstander på Håndværkerskolen.

I 1922 byggede Bukh Strandgården på den anden side af Svendborgvej som avlsgård til Gymnastikhøjskolen. Året efter stod Bukh bag et stadion ligeledes nord for Svendborgvej, i 1925 Danmarks første svømmehal, som arkitekten Ejnar Mindedal modtog sølv for ved olympiaden i 1928 i Amsterdam. Samme år også Højskolehjemmet på det nuværende Svendborgvej 16. I 1926 blev Gymnastikhøjskolens hovedbygningens sidefløje forlænget, i 1932 opførtes den store idrætshal og det udendørs svømmebassin. I 1935 blev den eksisterende idrætspark udvidet til en ny festplads til landsstævnet om sommeren med plads til 50.000 tilskuere. I 1939 rejstes OD-hallen. I Niels Bukhs sidste år som forstander blev der ikke bygget mere til, men siden 1960 er en række ny- og tilbygninger opført: Vinkelbygget elev- og undervisningsfløj, forstanderbolig, administrationsbygning, springsal, nyt køkken mv.

Sideløbende med udviklingen på Gymnastikhøjskolen skete der også ændringer på Håndværkerhøjskolen. Da forstanderparret Rasmussen havde haft deres 40. elevhold på Håndværkerhøjskolen i 1931, besluttede de at afslutte skolearbejdet. Deres søn Ejnar Mindedal overtog Håndværkerhøjskolen og blev forstander og arkitekten bag den ny håndværkerhøjskole på Svendborgvej 10. Som det allerede er beskrevet fastholdt han sin fars tilknytning til højskolemiljøet som "husarkitekt" – især for Gymnastikhøjskolen.





*Rytterstatue ved stadionanlægget nord for Svendborgvej – oprindelig placeret på Gymnastikhøjskolens forplæne*

I 1943 blev alle højskolerne i Ollerup beslaglagt af tyskerne, og efter krigen var flygtninge en kortere periode interneret der. Efter krigen gik Håndværkerhøjskolen en udfordrende tid i møde pga. de store forandringer på uddannelsesområdet, og i lange perioder stod den ubrugt hen. I 1997 fik den statelige skole nyt indhold, da den opstod som Ollerup Efterskole på baggrund af lokalt initiativ.

I 1949 blev Ollerup Folkehøjskole til Den Frie Lærerskole, en 5-årig, eksamensfri lærerskole, som stadig har til opgave at uddanne lærere til friskoler, efterskoler og højskoler. Lærerskolens uddannelsessyn lå og ligger i tråd med stedets ånd, da det tager udgangspunkt i de grundtvig-koldske skoletanker.

I 1959 blev de to elevboliger Æblegården og Bakkehuset oprettet, i 1965 ny administrations- og forstanderbolig, i 1969 ny stor spisesal samt køkken samt kollegium m. 5 små tofamiliehuse, i 1973 Fortet m. mange små lokaler, i 1980 to musikhuse og endelig i 2000 sportshal.

Niels Bukh (1880-1950) er uden tvivl et af dansk idræts histories største ikoner. Som grundlægger af Danmarks og verdens første idræts højskole, Ollerup Gymnastikhøjskole, kom Bukh til at præge en generation af danske gymnaster. Han var selv rundet af det grundtvigianske bondemiljø og højskolebevægelsen. Bukh fik sit nationale gennembrud som gymnastikleder ved OL i Stockholm 1912, hvor han stod i spidsen for de danske gymnaster. I årene derefter skabte Bukh – under bl.a. finsk og fransk inspiration – den såkaldte primitive gymnastik, der brød med den stillestående lingske gymnastik. Han var en fornyer, der til de mandlige gymnaster udviklede en helt ny æstetik, der var friere, end, hvad bønderkarlene havde kendt tidligere.

## ARKITEKTUR OG BYGGESKIK

Arkitekturen indenfor kulturmiljøet er sammensat og mangfoldig, men kernen er de oprindelige bygninger opført og tegnet af husarkitekterne Daniel Rasmussen og hans søn Ejnar Mindedal Rasmussen.

De kendetegnes alle af en klassicistisk symmetri og fin proportionering. Mest helstøbt står i dag vel Musikefterskolens bygninger, sammen med svømmehal og gymnastiksal med tilhørende udendørs svømmebad og udspringstårn på Gymnastikhøjskolen. Sidstnævnte bygninger er samtidig fornemme eksempler på en klassisk inspireret, men i sit udtryk alligevel klart moderne, arkitektur.



*Håndværkerskolens hovedbygning. Detaljeringen er enkel; i stedet er det arbejdet med vinduesformater og proportionerne på bygningsdele, der tegner helheden.*

Gymnastikhøjskolens hovedbygning er bevaret i sit volumen, men er desværre på et tidspunkt blevet beklædt med en facadeflinke og udstyret med vinduer uden opsprosnings, hvilket passer dårligt til den ellers velproportionerede bygning. Højskolens nyere sidefløje og spisesalen er arkitektonisk mindre tilpasset det øvrige bebyggelses anlæg. Sidefløjen er dog klædeligt tilbagetrukket, mens spisesalens store glasfacade virker dominerende.





*Gymnastikhøjskolens hovedbygning er velproportioneret, men skæmmes af ny facadebeklædning og vinduer (tv). Gymnastiksalen kombinerer en for tiden avanceret konstruktion med en moderne fortolkning af en klassisk portico i et enestående arkitektonisk udtryk (th).*

Højskolehjemmet (afbildet side 1) står også i hovedtræk velbevaret men er voldsomt tilbygget, så den i dag opleves som den mindste af bygningsvoluminerne i plejehjemskomplekset.

Den Fri Lærerskoles bygningsmasse er den mest forskelligartede af institutionerne indenfor kulturmiljøet. De oprindelige højskolebygninger holder en høj arkitektonisk kvalitet, opført i en enkle og velproportioneret klassicisme. En brutalistisk tilbygning fra midten af 1960'erne, som rummer skolens hovedindgang, tager dog i nogen grad fokus fra hovedbygningernes fine anslag. Spredt ud over skolens område findes dels et par villaer i klassicistisk og nationalromantisk stil, dels en lang række nyere skole- og kollegiebygninger. Længst mod syd findes en bebyggelse med små tofamiliehuse i typehusarkitektur, som med deres ydmyge arkitektur på en gang er tidstypiske som bygningstyper, og samtidig kunne de næppe være mere forskellige fra familien Mindedal-Rasmussens markante hovedbygninger.



*Den oprindelige hovedbygningens klassicistiske historicisme (tv) over for den tilbyggede hovedindgangs betonbrutalisme (th).*

Et væsentligt indslag i områdets arkitektur er de forskellige forstander- og lærerboliger, der ligesom hovedbygningerne ofte har høj arkitektonisk kvalitet. Stilmæssigt trækker de på de til hver tids gældende villatyper.



*Forstanderboliger fra Håndværkerskolen (øverst tv) og Folkehøjskolen (øverst th), lærerbolig fra 1950'erne ved Gymnastikhøjskolen (nederst tv), og ældre forstander- og lærerbolig ved Folkehøjskolen (nederst th).*